

VI. Подолання наслідків Чорнобильської катастрофи

Подолання наслідків Чорнобильської катастрофи в 2008 році ґрунтувалось на виконанні вимог законів України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи", "Про правовий режим територій, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи" та "Про Загальнодержавну програму подолання наслідків Чорнобильської катастрофи на 2006-2010 роки", Програми діяльності Кабінету Міністрів України, доручень Президента України, Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України, рішень колегій та розпорядчих документів МНС України.

Першочерговими завданнями у сфері подолання наслідків Чорнобильської катастрофи у 2008 році, як і в попередні роки, були заходи, передбачені Законом України "Про Загальнодержавну програму подолання наслідків Чорнобильської катастрофи на 2006-2010 роки".

Радіологічний захист

Загальна площа зон радіоактивного забруднення, що визначена чинним законодавством, становить 53,4 тис. кв. км.

До зон повністю або частково віднесено територію 74 районів 12 областей (Вінницька, Волинська, Житомирська, Івано-Франківська, Київська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Хмельницька, Черкаська, Чернівецька, Чернігівська). На території зон проживає близько 2 млн. осіб.

Площа радіоактивно забруднених територій сільськогосподарського використання становить близько 1,2 млн. га.

Відповідно до вимог Закону України "Про Загальнодержавну програму подолання наслідків Чорнобильської катастрофи на 2006-2010 роки" на цих територіях проводяться заходи, спрямовані на покращення радіологічної ситуації та зменшення доз опромінення населення.

Видатки держбюджету, затверджені за бюджетною програмою "Радіологічний захист населення та екологічне оздоровлення території, що зазнала радіоактивного забруднення" на 2008 рік, становили 13,6 млн. грн.

Комплекс заходів з радіологічного захисту населення та відродження територій включає:

- радіоекологічний моніторинг, зокрема дозиметрична паспортизація населених пунктів України;
- проведення контрзаходів в сільському та лісовому господарствах, контроль за рівнями радіоактивного забруднення продуктів харчування, лісових продуктів, лікарських рослин.

Дозиметричною паспортизацією охоплено близько 2160 населених пунктів 12 областей України.

За даними радіоекологічного та дозиметричного моніторингу, структура доз додаткового опромінення населення в різних регіонах України суттєво відрізняється. Опромінення коливається в

межах 0,1-5,0 мЗв за рік і формується на теперішній час, головним чином, за рахунок споживання продуктів харчування з підвищеним вмістом радіонуклідів. Зовнішнє опромінення у районах Українського Полісся не перевищує 20% загальної дози.

Багаторічний досвід радіологів з вивчення умов формування доз опромінення населення, яке мешкає на територіях, віднесених до категорій радіоактивно забруднених земель, дозволяє стверджувати про наявність в Україні специфічного регіону з особливими проявами негативних наслідків Чорнобильської катастрофи. Таким регіоном є Українське Полісся, де поширені ґрунти, в яких ^{137}Cs набуває більшої біодоступності, тому тут критичними для життєдіяльності можуть стати території із порівняно помірними (близько 40 кБк/кв.м) рівнями забруднення цим радіонуклідом.

Продовжуючи аналіз результатів дозиметричної паспортизації, що здійснювалася протягом 1991-2008 років на територіях, віднесених до зон радіоактивного забруднення, та просторового розташування населених пунктів, віднесених до 2 та 3 зон, не можна оминати той факт, що найкритичніші території розташовані або поблизу лісових масивів, або вони оточені лісами. Підвищений рівень радіоактивного забруднення продуктів лісу, що споживаються населенням безпосередньо (гриби, ягоди, дичина) або опосередковано через м'ясо-молочні продукти тваринництва (коли при відгодівлі тварин широко використовують лісові випаси або сіножаті), відіграє вирішальну роль у формуванні доз внутрішнього опромінення мешканців саме таких "лісових" населених пунктів. За даними дозиметричної паспортизації розрахункові дози в цих населених пунктах почасти перевищують 1 мЗв/рік.

Разом з цим, матеріали радіоекологічного моніторингу та дозиметричної паспортизації свідчать про сталу тенденцію до поліпшення радіоекологічного стану забруднених територій, до зменшення кількості осіб, які можуть отримати додаткове опромінення внаслідок Чорнобильської катастрофи понад 1 мЗв за рік.

Важливою складовою забезпечення техногенної безпеки проживання населення на радіоактивно забруднених внаслідок Чорнобильської катастрофи територіях є медичний захист населення.

Згідно з програмою медичного забезпечення постраждалих громадян у держбюджеті на 2008 рік було передбачено 27 млн. грн., які були розподілені на:

- забезпечення лікування важкохворих у спеціалізованих лікувальних стаціонарах та клініках науково-дослідних інститутів Міністерства охорони здоров'я, Академії медичних наук України тощо;
- придбання ліків, витратних медичних матеріалів та реактивів для спеціалізованих стаціонарів, відділень, клінічних лабораторій

тощо;

- розвиток та функціонування Державного реєстру осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи;
- функціонування системи експертизи із встановлення причинного зв'язку хвороб, інвалідності і смерті з наслідками Чорнобильської катастрофи;
- соціально-психологічну підтримку та реабілітацію постраждалого населення.

У рамках Програми визначені такі основні завдання щодо збереження здоров'я постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи осіб:

- забезпечення належного рівня медичного обслуговування постраждалого населення, здійснення комплексного медико-санітарного забезпечення громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи;
- соціально - психологічна реабілітація громадян, які проживають на радіоактивно забруднених територіях;
- забезпечення функціонування Державного реєстру осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи;
- проведення скринінгових досліджень осіб, які на момент аварії були у дитячому віці і отримали дозу опромінення на щитоподібну залозу, з метою раннього виявлення раку та інших захворювань щитоподібної залози;
- проведення профілактичних заходів.

Відповідно до статті 17 Закону України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи" територіальними лікувально-профілактичними закладами проводяться щорічні медичні огляди постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи. У результаті вищезазначених заходів на початок 2008 року на диспансерному обліку у медичних закладах системи охорони здоров'я знаходилось понад 2 млн. 100 тис. постраждалих осіб, серед яких близько 400 тис. дітей.

Результати проведених епідеміологічних досліджень свідчать, що в період з 1988 по 2007 рр.:

- частка здорових людей серед учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС 1986-1987 рр. зменшилась з 67,6 % до 4,08 %;
- частка хворих на хронічні хвороби збільшилась з 12,8 % до 81,4%;
- рівень непухлинної захворюваності збільшився з 147,6 ‰ до 605,9 ‰;
- рівень поширеності хвороб збільшився з 424,5 ‰ до 4201,9 ‰.

Серед учасників ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС 1986-1987 рр. відзначається високий рівень і швидке зростання інвалідності (з 9,6 ‰ до 89,6 ‰ протягом 1988-2007 рр.)

За останні 4 роки спостерігається поступове

зростання показника захворюваності потерпілих дітей з 1383,5 до 1499,0 на 1 тис. дитячого населення. Впливає на зростання цього показника, перш за все, підвищення рівня захворюваності органів дихання.

За кошти Програми проведено стаціонарне лікування близько 1 млн. 700 тис. громадян.

У подальшому доцільно:

- удосконалювати систему медико-санітарного забезпечення і соціального захисту населення, що постраждало внаслідок Чорнобильської аварії;
- проводити моніторинг медичних та демографічних наслідків, особливостей біологічного старіння постраждалого населення, зважаючи на очікуване збереження тенденцій до збільшення захворюваності за багатьма класами хвороб, які зумовлюють високий рівень інвалідності та смертності. Результатом такого моніторингу має бути наповнення Державного реєстру осіб, що постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Соціально-психологічна реабілітація

Подоланням психологічних проблем постраждалого населення цілеспрямовано займалися центри соціально-психологічної реабілітації та інформування населення (далі - Центри) у населених пунктах Бородянка, Боярка, Іванків, Коростень та Славутич.

Головними завданнями Центрів є:

- соціально-психологічна допомога населенню, постраждалому внаслідок Чорнобильської катастрофи;
- інформаційно-аналітична та просвітницька діяльність;
- методична підтримка діяльності соціальних служб і громадських організацій та об'єднань у межах компетенції Центру;
- сприяння розвитку місцевих громад та соціально-економічному відродженню постраждалих регіонів;
- екстрена психологічна допомога населенню, постраждалому внаслідок стихійного лиха, техногенних катастроф, за окремим рішенням МНС та обласних державних адміністрацій.

Для надання соціально-психологічної допомоги населенню, постраждалому внаслідок Чорнобильської катастрофи, застосовуються різні форми роботи, зокрема, індивідуальне консультування людей різних вікових груп з соціальних та психологічних проблем, психодіагностика, психотерапевтичні групові заняття, тренінги, лекційно-семінарські заняття тощо.

Актуальним завданням для фахівців Центрів залишається підвищення рівня поінформованості населення щодо загальної екологічної ситуації у регіоні проживання, засобів контролю та заходів, спрямованих на подолання наслідків Чорнобильської катастрофи, шляхів зменшення радіаційного впливу на здоров'я людини. З цієї

метою на базі Центрів проводяться відповідні навчання.

Одним із напрямків діяльності Центрів є програма сприяння розвитку місцевих громад та соціально-економічному відродженню постраждалих регіонів, за якою під егідою ООН надається допомога 27 сільським громадам у населених пунктах, розташованих на забруднених територіях та у місцях компактного проживання переселенців (у десяти районах Київської, Житомирської та Чернігівської областей).

Радіоактивне забруднення довкілля внаслідок Чорнобильської катастрофи

Масштаби забруднення території України та за її межами визначаються кількістю та складом радіонуклідів, що були поширені у довкіллі внаслідок існування багатоденного джерела викиду радіоактивних речовин. Радіаційний аварійний фон порівняно із 1986 роком зменшився у сотні разів. Вжиті контрзаходи та процеси самоочищення природного середовища призвели до зменшення вмісту радіонуклідів в об'єктах навколишнього середовища, в продукції сільського господарства. А це, в свою чергу, зумовило зменшення доз зовнішнього та внутрішнього опромінення населення. За 20 років після аварії площі території України, що зазнали радіоактивного забруднення, суттєво зменшилися.

Оцінку активності радіонуклідів, викинутих у довкілля внаслідок Чорнобильської катастрофи, на момент аварії та понад 20 років потому наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Радіонуклід	Період напіврозпаду	Активність викиду, ПБк	
26.04.1986		26.04.2007	
Інертні гази			
85Kr	10.72 р	~33	~8.170000
133Xe	5.25 д	~6500	<0.000000
Летючі елементи			
129mTe	33.6 д	~240	<0.000000
132Te	3.26 д	~1150	<0.000000
131I	8.04 д	~1760	<0.000000
133I	20.8 г	~2500	<0.000000
134Cs	2.06 р	~54	~0.038000
136Cs	13.1 д	~36	<0.000000
137Cs	30.0 р	~85	~51.610000
Елементи з проміжною летючістю			
89Sr	50.5 д	~115	<0.000000
90Sr	29.12 р	~10	~5.980000
103Ru	39.3 д	~168	<0.000000
106Ru	368 д	~73	<0.000026
140Ba	12.7 д	~240	<0.000000
Важколетючі елементи			
95Zr	64.0 д	~196	<0.000000
99Mo	2.75 д	~168	<0.000000
141Ce	32.5 д	~196	<0.000000
144Ce	284 д	~116	<0.000001
239Np	2.35 д	~400	<0.000000
238Pu	87.74 р	~0.035	~0.030000
239Pu	24065 р	~0.030	~0.030000
240Pu	6537 р	~0.042	~0.042000
241Pu	14.4 р	~6	~2.122000
242Pu	376000 р	~0.00004	~0.000040
242Cm	18.1 р	~0.9	~0.394000
Разом		~13935.89593	~68,416067

За вищенаведеними даними, загальна активність викинутих речовин зменшилася більше ніж у 200 разів, а радіоактивність, що залишилася на земній поверхні за межами промислового майданчика Чорнобильської АЕС, більше ніж на 85 % представлена цезієм-137, майже на 10 % - стронцієм-90, на 5 % - трансурановими елементами (переважно плутонієм-241). При цьому варто зазначити, що розподіл на території України стронцію-90 та ізотопів плутонію суттєво відрізняється від розподілу цезію-137, оскільки більше 60 % викинутих із чорнобильського реактора важколетючих елементів (ізоотопів трансуранових елементів), а також стронцію-90 залишилося на території зони відчуження.

Окремим видом радіоактивного забруднення довкілля є поверхневий стік радіонуклідів і забруднення річок .

Водними ресурсами річок басейну Дніпра та його водосховищ користується близько 30 млн. мешканців України, тому значної ваги набуває оцінка вмісту радіонуклідів у поверхневих водах. Водосховища Дніпровського каскаду початково були забруднені за рахунок радіоактивних аерозолів, що осіли на водну поверхню, і за рахунок постачання із річковим припливом води. При переміщенні з дніпровськими водами радіонукліди з річкових стоків, частково перерозподілялися в системі між водними масами і дном, як результат їх седиментації у донних відкладеннях. Процес виведення радіоцезію із водних мас у донні відкладення і їх геохімічна фіксація стали основним фактором самоочищення водної системи і причиною того, що 137Cs, який надходив у водосховища з водами річок, практично не досягав Чорного моря. Домінуючими радіонуклідами у водних масах водосховища з плином часу став 90Sr, а із спектру чорнобильських радіонуклідів у донних відкладеннях переважає 137Cs. Завдяки активним процесам седиментації тільки незначна кількість 137Cs, що надходить у водні маси, потрапляє до водосховищ нижньої течії Дніпра, а рівні забруднення, наприклад, Каховського водосховища, у 2004-2007 рр. практично набули рівнів, що спостерігалися до аварії на ЧАЕС у 1986 р.(до 5 Бк/куб.м). У той же час концентрації 90Sr зменшуються по довжині дніпровської водної системи на відстані від зони ЧАЕС всього удвічі (до 30-50 Бк/куб.м), переважно за рахунок розбавлення чистими притоками і досягають Чорного моря без суттєвого накопичення у донних відкладеннях. Сьогодні вміст 137Cs та 90Sr у поверхневих водах України (за винятком зони відчуження) у десятки разів менший за допустимий рівень вмісту цих радіонуклідів для питної води (2 Бк/л). Щорічне зменшення кількості радіонуклідів за рахунок природного змиву з поверхні забруднених ґрунтів виявилось незначним. Процеси природного сніготанення і дощі за понад 20 років після аварії несуттєво зменшили загальну кількість радіонуклідів на водозбірних територіях, а також не призвели до помітного вторинного забруднення водних систем.

Контроль за рівнем радіоактивного забруднення сільськогосподарської продукції та продукції лісу також має важливе значення у системі радіаційної безпеки, сприяє обмеженню надходження радіоактивно забруднених продуктів харчування та сировини до споживача і є реальним шляхом запобігання опроміненню.

та насаджень з підвищеною пожежною небезпекою та на проведення заліснення виведених із сільськогосподарського обігу земель у 2008 році було витрачено 330,0 тис. гривень.

Стан об'єктів поводження з радіоактивними відходами

Результати роботи мережі радіаційного контролю протягом 2007-2008 років

Області	2007 рік			2008 рік		
	всього, проб	перевищення допустимих рівнів, проб	% перевищень	всього	перевищення допустимих рівнів, проб	% перевищень
Волинська	91921	3203	3,5	141022	2495	1,8
Житомирська	74681	1972	2,6	38198	979	2,6
Київська	127355	469	0,4	64536	491	0,8
Рівненська	84871	1194	1,4	38064	676	1,8
Чернігівська	121900	572	0,5	102700	431	0,4
РАЗОМ	500728	7410	1,5	384520	5072	1,3

У 2008 році за напрямком "Реабілітація території", що включає комплекс контрзаходів у сільськогосподарському виробництві та у лісовому господарстві, роботи було профінансовано на суму 6392,5 тис. гривень.

Комплекс агрохімічних, агроеліоративних та агротехнічних заходів здійснено на територіях п'яти найбільш радіоактивно забруднених областей Українського Полісся: Волинської, Житомирської, Київської, Рівненської та Чернігівської. Контрзаходи, в основному, запроваджувались на територіях критичних населених пунктів, де існує загроза або відмічається перевищення ліміту дози опромінення 1 мЗв на рік.

Протягом березня-грудня 2008 року на території зон безумовного (обов'язкового) та гарантованого добровільного відселення вищезазначених областей здійснено залуження 964 га луків і пасовищ, закуплено та розвезено у населені пункти 698 тонн мінеральних добрив, вироблено та впроваджено 755,7 тонн комбікормів з радіопротекторними властивостями на основі цеолітів і фероцинів, виготовлено 200 тонн мінерально-сольових брикетів з фероцинами, додаткове радіологічне обстеження 32 тис. га сільгоспугідь.

Загальна площа лісового фонду України, що зазнав радіоактивного забруднення, складає більше 40 тис. кв. км, або 40 % всієї площі лісів, у тому числі зі щільністю забруднення радіоцезієм понад 1 Кі/км² -15 тис. кв. км.

Радіологічними службами міністерств і відомств обстежено понад 4 млн. га лісів, з яких 1,5 млн. га мають щільність забруднення цезієм-137 понад 1 Кі/кв.км. Внаслідок високої щільності радіоактивного забруднення 157 тис. га лісів виведено з господарського обігу.

Для забезпечення мінімальної потреби у санітарно-гігієнічних заходах, закупівлі комплектів спецодягу і засобів індивідуального захисту, миючих та дезинфікуючих матеріалів, а також для оновлення протипожежних розривів, створення мінералізованих смуг навколо соснових молодняків

Діяльність щодо збирання, транспортування та зберігання радіоактивних відходів (далі - РАВ), які утворюються при використанні джерел іонізуючого випромінювання в народному господарстві, виконує Державна корпорація "УкрДО "Радон", яка має у своєму складі 6 державних міжобласних спеціалізованих комбінатів (далі - ДМСК): Київський, Донецький, Одеський, Харківський, Дніпропетровський, Львівський. За кожним спецкомбінатом закріплена зона обслуговування з декількох областей України.

На цей час спецкомбінати не приймають рідкі РАВ. Вони надходять лише в стверджену вигляді.

Відповідно до законодавства спецкомбінати ДК "УкрДО "Радон" здійснюють свою діяльність по поводженню з РАВ на підставі ліцензій, виданих Держатомрегулюванням України.

Головними суб'єктами господарювання та поводження з РАВ у зоні відчуження є державні спеціалізовані підприємства "Комплекс" та "Техноцентр".

У 2008 році на об'єктах ДСП "Комплекс" зафіксовано декілька випадків перевищення контрольних рівнів концентрації ¹³⁷Cs і ⁹⁰Sr у повітрі робочих приміщень на ділянці попередньої дезактивації радіаційно забруднених матеріалів. Ліцензіатом проведено розслідування з метою виявлення причин, що призвели до перевищення контрольних рівнів, та здійснено відповідні заходи щодо їх усунення.

Протягом 2008 року було проведено дві інспекційні перевірки ДСП "Комплекс", метою яких було з'ясування стану справ щодо виконання експлуатуючою організацією ДСП "Комплекс" умов і вимог безпеки провадження діяльності з захоронення РАВ та умов ліцензій, виданих Держатомрегулюванням України.

За результатами інспекції ДСП "Комплекс" має посилити контроль за дотриманням умов ліцензії відповідно до Плану заходів виконання особливих умов ліцензії (звіти про виконання плану направляти до Держатомрегулювання щороку). Разом з тим, ДСП "Комплекс" доручено посилити контроль за діяльністю підрядних організацій.

На підставі відповідних ліцензій Держатомрегулювання ДСП "Техноцентр" здійснює діяльність з проектування та будівництва сховищ для захоронення РАВ пускового комплексу першої черги комплексу "Вектор", спеціально обладнаного

приповерхневого сховища твердих радіоактивних відходів (далі - СОПСТРВ) у складі промислового комплексу по поводженню з твердими РАВ Чорнобильської АЕС та об'єктів інфраструктури, які технологічно пов'язані із цими сховищами.

У 2008 році завершено будівництво СОПСТРВ на майданчику Пускового комплексу, яке здійснювалося за кошти Європейської Комісії за Програмою виведення Чорнобильської АЕС з експлуатації, призначеного для захоронення кондиційованих РАВ із заводів з переробки РАВ Чорнобильської АЕС. СОПСТРВ та частина об'єктів інфраструктури із складу I черги комплексу "Вектор", що мають забезпечувати експлуатацію СОПСТРВ, прийняті державними комісіями. Триває процес ліцензування діяльності експлуатуючої організації ДСП "Техноцентр" на етапі експлуатації цього сховища. Видача ліцензії планується на 2009 рік за умови доопрацювання обґрунтувань безпеки у складі ліцензійної документації та приведення дренажної галереї у безпечний стан.

Будівництво сховищ пускового комплексу I черги комплексу "Вектор" - ТРВ-1 (для захоронення відходів у залізобетонних контейнерах) та ТРВ-2 (модульне, для захоронення радіоактивних відходів навалом), призначених для захоронення РАВ, що утворилися внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, майже завершено, проте ці сховища поки не прийняті державною комісією. Враховуючи таку ситуацію, у найближчі терміни необхідно забезпечити готовність конкретних підприємств-постачальників забезпечити постачання РАВ на захоронення у цих сховищах, тобто здійснювати планомірну діяльність, пов'язану із збиранням, вилученням, паспортизацією, сортуванням, переробкою, кондиціонуванням РАВ, для чого таке підприємство повинно мати відповідне технічне оснащення та організаційне забезпечення.

Радіоактивні відходи, які накопичилися під час експлуатації Чорнобильської АЕС, ліквідації аварії 1986 року та ті, що утворюються при здійсненні діяльності на етапі припинення експлуатації блоків № 1, 2, 3 та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему, частково зберігаються в існуючих на майданчику ЧАЕС сховищах РАВ: сховищі твердих РАВ, сховищі рідких РАВ, сховищі рідких та твердих РАВ, частково передаються на захоронення у ПЗРВ "Буряківка". Безпека поводження з РАВ на ЧАЕС забезпечується виконанням експлуатаційних процедур та контролюється з боку Держатомрегулювання в ході наглядової діяльності.

Одним з основних завдань, які стоять перед експлуатуючою організацією - ДСП ЧАЕС, є створення на ЧАЕС інтегрованої, оптимізованої системи поводження з РАВ, яка має враховувати весь комплекс робіт з припинення експлуатації енергоблоків, підготовки до зняття з експлуатації ЧАЕС, перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему.

Відповідно до Комплексної програми зняття з експлуатації Чорнобильської АЕС та Інтегрованої програми поводження з РАВ на етапі припинення

експлуатації ЧАЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему для забезпечення безпечного поводження з усіма видами РАВ, утворення яких очікується при знятті з експлуатації та перетворенні об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему, необхідне створення ряду додаткових об'єктів, у тому числі установки з виготовлення контейнерів та упаковок РАВ, проектування якої вже розпочато; ділянок складування, фрагментації та дезактивації демонтованого обладнання та інших РАВ; установки для попередньої обробки рідких РАВ для вилучення трансуранових і органічних речовин, з метою забезпечення можливості переробки рідких РАВ об'єкта "Укриття" на ЗПРВ; комплексу з переробки радіоактивно-забрудненого металу тощо. При цьому, в рамках реалізації Інтегрованої програми поводження з РАВ на етапі припинення експлуатації ЧАЕС та перетворення об'єкта "Укриття" на екологічно безпечну систему ДСП ЧАЕС має передбачити взаємоузгодженість об'єктів, призначених для поводження з РАВ, які вже існують, будуються або плануються за критерієм приймання/передачі, термінами експлуатації, потужності та продуктивності.

За інформацією ДСП ЧАЕС, здійснюється розробка техніко-економічного обґрунтування створення та розміщення нових додаткових установок по поводженню з радіоактивно забрудненими матеріалами і РАВ.

Ядерна безпека об'єкта "Укриття" забезпечується системою організаційних і технічних заходів при проведенні ядерно небезпечних робіт та регламентним контролем за станом скупчень паливо-мастильних матеріалів (ПММ), а також підтримання їх (у разі перевищення встановлених критичних рівнів) в підкритичному стані і запобігання виникненню самопідтримуваної ланцюгової реакції розщеплення шляхом введення нейтронопоглинальних сумішей.

Стан ядерної безпеки об'єкта "Укриття" постійно оцінюється за результатами регламентних вимірювань параметрів стану ПММ (потужність експозиційної дози γ -випромінювання, щільність нейтронного потоку).

Протягом 2008 року інцидентів, пов'язаних зі зміною зазначених параметрів ПММ, системами контролю не зафіксовано. Значення потужності експозиційної дози (ПЕД) γ -випромінювання та щільності нейтронного потоку в місцях скупчень ПММ істотних змін не зазнали і знаходились у межах показників попередніх років.

У 2008 році зберігалася загальна тенденція до стабілізації показників радіаційної обстановки. На зовнішніх об'єктах, промайданчику та у виробничих приміщеннях об'єкта "Укриття" з постійним та періодичним перебуванням персоналу не було зафіксовано перевищення контрольних рівнів потужності експозиційної дози γ -випромінювання та радіоактивного забруднення. Викиди з об'єкта "Укриття", а також концентрації радіоактивних аерозолів у повітрі його приміщень та прилеглих територій не перевищували

контрольних рівнів.

У 2008 році також зберігалась тенденція до підвищення концентрації радіонуклідів у скупченнях води, яка знаходиться в середині об'єкта "Укриття", що пов'язано з процесами деструкції лавоподібних ПММ і вилуговуванням з них, зокрема, урану і плутонію. Неорганізований характер скупчень таких вод (рідких радіоактивних відходів - РРВ) призводить до їх міграції в приміщеннях об'єкта "Укриття" та за його межі.

Для покращення ситуації та з метою зменшення потрапляння води в середину об'єкта ДСП ЧАЕС в другій половині 2008 року завершило роботи з ремонту легкої покрівлі над центральним залом об'єкта "Укриття".

Під час діяльності на об'єкті "Укриття" утворюються тверді та рідкі радіоактивні відходи (ТРВ та РРВ).

Джерелами утворення ТРВ (грунт, металобрухт, змішані будівельні відходи) були: демонтаж берми піонерної стіни, підготовка території під будівництво нового безпечного конфайнменту (НБК) об'єкта "Укриття", модернізація системи фізичного захисту.

Порівняно з 2007 роком загальна кількість ТРВ, утворених у процесі експлуатації об'єкта "Укриття" і виконання робіт в рамках ПЗЗ, збільшилась на 549 тонн та становила 1383 тонни сумарною активністю - 2,51±1011 Бк, що на 1,93±1011 Бк більше, ніж у 2007 році.

Збільшення кількості ТРВ у 2008 році зумовлене виконанням значних обсягів підготовчих робіт за проектом НБК, в основному демонтаж берми піонерної стіни, при якому утворилася переважна маса ТРВ.

Джерелами утворення рідких РАВ об'єкта "Укриття" є дезактивація приміщень, обладнання та інструментів, пилопригнічення, експлуатація санпропускників, природні фактори - потрапляння атмосферних опадів через нещільності об'єкта "Укриття" та конденсація вологи.

Обсяг РРВ, видалених з об'єкта "Укриття" за 2008 рік, порівняно з 2007 роком зменшився на 20 куб. м та становив 2818 куб. м сумарною активністю 7,54±1010, що на 1,45±109 Бк більше, ніж у 2007 році.

Нагляд за забезпеченням безпеки при виконанні робіт на об'єкті "Укриття" здійснюється представниками Державної інспекції з ядерної безпеки на ЧАЕС та центрального апарату Держатомрегулювання.

Впродовж 2008 року на ДСП ЧАЕС продовжувались підготовчі роботи з будівництва першого пускового комплексу НБК (ПК-1 НБК). У травні були завершені роботи з демонтажу берми піонерної стіни, на місці якої буде проходити південний фундамент НБК, у другій половині 2008 року розпочались роботи з підготовки майданчика під будівництво НБК: очищення та планування території, перенесення будівель та споруд, виконання земляних робіт у межах промислового майданчика об'єкта "Укриття".

У кінці 2008 року в рамках виконання комплексної державної експертизи було

завершено розгляд проекту будівництва нової вентиляційної труби другої черги ЧАЕС. Її будівництво необхідно здійснити у зв'язку з тим, що існуюча труба заважає спорудженню НБК та має бути демонтована.

У звітному році було завершено реалізацію проекту стабілізації будівельних конструкцій об'єкта "Укриття" (локалізуючої споруди).

Впродовж реалізації проекту було виконано 7 невідкладних стабілізаційних заходів на будівельних конструкціях, які були найбільш ненадійними та небезпечними через можливе обрушення, а також здійснено ремонт легкої покрівлі над центральним залом об'єкта "Укриття". У кінці жовтня 2008 року державна комісія прийняла в експлуатацію об'єкт після виконання зазначених робіт.

Передбачається, що термін безпечної експлуатації стабілізованих конструкцій об'єкта "Укриття" становить 15 років. За цей час планується здійснити будівництво нового безпечного конфайнменту, який дасть можливість виконати демонтаж нестабільних конструкцій об'єкта "Укриття" та вилучити з нього паливо-мастильні матеріали.

Міжнародне співробітництво у сфері подолання наслідків Чорнобильської катастрофи та радіаційної безпеки

У червні 2008 року в Україні під егідою МАГАТЕ було проведено Комплексний огляд регулюючої діяльності щодо незалежної оцінки регулюючої діяльності в Україні за напрямом "ядерна та радіаційна безпека". За результатами огляду було визначено, що система регулюючої діяльності за цим напрямом в цілому відповідає міжнародним вимогам, однак потребує певного вдосконалення в частині державного регулювання безпеки використання джерел іонізуючого випромінювання у медицині, а саме:

- приведення санітарних правил, які стосуються використання джерел іонізуючого випромінювання, у відповідність із стандартами МАГАТЕ та директивами Євроатому;
- розробки державних стандартів на медичне обладнання з джерелами іонізуючого випромінювання, процедур та методик тестування такого обладнання;
- впровадження єдиної державної системи контролю та обліку індивідуальних доз опромінення.

Ці напрями діяльності є пріоритетними на 2009-2010 роки та включені до Плану заходів з імплементації рекомендацій та пропозицій місії МАГАТЕ, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 жовтня 2008 р. № 1307-р.

Робота з громадськими організаціями

Представники найбільших чорнобильських громадських організацій працюють у складі Громадської колегії при МНС України, метою діяльності якої є координація заходів, пов'язаних із проведенням консультацій з громадськістю та моніторингу врахування громадської думки під час прийняття рішень МНС України. Для забезпечення

рівня соціального захисту громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, як підтвердження реального наміру разом вирішувати проблеми, 23 квітня 2008 р. було підписано Угоду про здійснення окремих заходів із соціального захисту громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, між МНС та Всеукраїнською громадською організацією "Союз Чорнобиль України".

На виконання Закону України "Про Державний бюджет України на 2008 рік та про внесення змін до деяких законодавчих актів України" за напрямком "Здійснення заходів громадськими організаціями щодо соціального захисту громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи" передбачено 1,0 млн. гривень. Станом на 01.01.2008 зазначені кошти перераховано Всеукраїнській громадській організації "Союз Чорнобиль України" стовідсотково. На виконання вказаної бюджетної програми МНС щорічно розробляються проект, а Кабінетом Міністрів України приймається постанова щодо порядку використання цих коштів.

Приймає рішення щодо напрямків фінансування створена наказом МНС Наглядова рада за використанням бюджетних коштів.

Так, на 12 засіданнях Наглядової ради було розглянуто 60 справ постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи громадян та прийнято рішення щодо надання допомоги 50 громадянам на вищевказану суму.

Основним завданням у сфері захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи на 2009 рік є:

- удосконалення законодавства України, що регулює відносини у сфері подолання наслідків Чорнобильської катастрофи, шляхом внесення змін до нього;
- подальше покращення радіоекологічної та соціально-економічної ситуації в населених пунктах, що відносяться до зон радіоактивного забруднення;
- збереження та поліпшення здоров'я постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи.